

A. D. O. M.

DISSERTATIO ACADEMICA

De

Alimentorum & Morum Nexus,

Quam

Consensu Amplissimi Senatus Philosophici in Reg.

Acad. Aboënsi,

PRÆSIDE

Mag. JOHANNE BILMARK,

Historiar. ac Philosoph. Pract. Professore Reg. & Ord.

PRO GRADU

Publicæ censuræ osfert

HENRICUS DEUTSCH,

Stip. Reg. Bör. Fennö,

IN AUDITORIO MAJORI D. VI MAJI MDCCXCV,

H. A. M. S.

ABOÆ,

Typis FRENCKELIANIS.

ДЕРЕВЯНКА
ДРЕВЯНКА

М. С. МАКСИМОВА

Сборник рассказов и стихов
для детей

Максимова Мария Семёновна

Санкт-Петербург

Издательство АСТ

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

Санкт-Петербург

PRÆFATIO.

Quum nemini mortalium ea adhuc contigerit perspicacia, ut modum, quo in se agunt corpora, distincte explicare posset; quis, quæso miretur, si indoles commercii, animæ cum corpore, enti immateriali cum materiali, intercedentis, humanam eludat sagacitatem? Extra omnem tamen dubitationis aleam est positum, quod partes hæ hominis essentiales intimum inter se habeant nexus, & ex mutuæ societatis contubernio altera in alterius conditionis sensum veniat. Docet enim quotidiana experientia, cum quod, corpore sano ac vegeto, anima in eodem veluti in grato quodam et sibi commodo palatio ovet, homoque in officiis tam perspiciendis, quam eisdem ope membrorum corporis præstandis faciliter & alacritatem experiatur, tum etiam anima per incidentem forte catum ægritudine affecta, homo & consilii expers & in negotiis suis, urgente licet necessitate pressus, iners evadat. Vicissim, si corpus nostrum morbo laboret, idem animæ fit quasi epidemicus, pariens dolorem, & proposito & hujus præstationi adversum. Quod tamen eo usque non valet, ut cum quibusdam Eruditis assereremus, per solam corporis constitutionem vitiorum

labem in animam illabi (a); probe gnari, hominum ad mala proclivitatem ex alio arcessendam esse principio. Cæterum quum corporis nostri constitutio multum dependeat ab eis, quibus fruimur alimentis; vel ex eis, quæ generaliter dicta sunt, colligi potest, quod hæc etiam certo modo in actiones nostras morales influant. Quod quum uberioris in hac dissertatione explicare constituerimus, operæ pretium nos fecisse existimabimus, si juveniles conatus Benevolo Lectori non displicerint.

(a) vid. *J. Fr. Buddei Dissert. III. de Erroribus Stoicorum in Philosophia moralis.*

§. I.

Quamvis verba in rubro dissertationis nostræ occurrentia, sint satis plana & perspicua; juvat tamen in maiorem dicendorum evidentiam eadem aliquantum explicare. Per *alimenta* igitur intelligimus quævis ciborum ac potuum genera, nutritioni ac conservationi corporis nostri inservientia. *Mores* autem, ex communi loquendi uso, sunt consuetudines in vita passim receptæ, vel proprius, regulæ illæ vivendi, quas homines in eis observant actionibus, dei quârum moralitate lex naturalis nihil certi disponit. Valet igitur de *moribus* effatum CORNELII NEPOTIS: Non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia majorum institutis judicari (a). Prout vero *mores* felicitati nostræ & honestati vel convenire vel adversari putantur, *boni* vel *mali* appellantur; unde apparet, inter *mores* ac *virtutes* hoc intercedere discrimen, quod illi opinione hominum nobiscum viventium, haec autem sanæ rationis dictamine nitantur, & quum opinio rationi non semper refragetur, fieri posse, ut boni *mores* ac *virtutes* eodem loco habeantur. Huc pertinet sequens morum de-

descriptio: Qu'est ce que les bonnes moeurs? C'est une conduite réglée sur la connoissance & l'amour de la vertu (b). Nexus autem alimentorum & morum probatur, non hoc contendimus, eam esse inter utrosque staticam, ut mores pro quovis assumto juscule variarent, sed quod certa alimentorum genera, quibus homines communiter fruuntur, humores primum ac sanguinem eorum, et hinde animum ita afficiant, ut ex hac causa in bonos vel pravos propendeant mores. Absolum enim foret, si quis in suum induceret animum, hominem, carnem ferocis cuiusdam animalis comedentem, parem contracturum indolem, quæ isti animali censemur propria, vel specialius, carne suilla vescentem, in sordiditatem propterea pronum futurum.

(a) In prefatione libri de vita excell. imper. (b) vid.

Libri, les Moeurs inscripti, discours préliminaire, p. XVI.

§. II.

Corporibus vivis alimenta concedens benignissimum Numen, conservationis eorum curam luculenter declaravit; quam homines præcipue experiuntur. Quæ enim nos ambiant elementa, aer, ignis, &c. in corpus nostrum continuo agunt, &, accedente ventriculi atque intestinorum actione, particulas quasdam velut abrasas per excretionum vias & transpirationem insensilem e corpore ejiciunt; quarum jactura nisi novis in locum amissarum convenienti modo resarciretur particulis, cum quovis corpore vivo intra breve temporis spatium actum foret. Domestica autem quemvis docet experientia, non aliud dari modum, amissas corporis partes restituendi præter cibi potusque sumptionem, qui per os ventriculo ingesti, per hujus ac intestinorum actionem, sine nostra accedente industria, in talem resolyuntur materiam, ex qua singulae

corporis partes ita augmentur, ut ubivis in locum ejus, quod decessit, sensim succedat ipsi simile, & quidem sine ullius incommodi sensu. Imo dubium est, an voluptas quædam sensualis detur ea major, quam ille experitur, cuius fames ac sitis per idonea levatur alimenta. Hæc rursus pro diverso, quo intra ventriculum digesta sunt modo, humores & sanguinem cum quibus miscentur, adeoque ipsam corporis constitutionem varie afficiunt, vel sanitatem promoventia vel eam turbantia. Si sanum sit corpus, cernere licet, quod gratus ille sensus, quo anima & corpus, ob vigorem vitæ, afficiuntur, in actionibus & officiis præstandis se prodat; quum homo, sanitate fruens, plerumque sit hilaris, in alios facilis ac benignus, in adversis animum subito non despondens, imminentibus quippe malis vel submovendis vel ferendis se parem sentiens. Contra ea corpore per alimentorum vel defecatum vel ineptitudinem quasi dejecto, homo sibi aliisque plerumque est oneri, quippe cui ob desideratum robur omnia sunt molesta, cunctaque metuens, spe melioris conditionis aliquando obtinenda se erigere nequit.

§. III.

Considerari possunt alimenta ratione tam suæ qualitatis, seu indolis, respectu nostri corporis, quam quantitatis, seu majoris vel minoris copiæ quavis vice assumtæ, quo utroque intuitu in mores diverso influunt modo. Quocirca in antecessum erit observandum, quod licet singularæ res creatæ utique sint bona, quum tamen in eis producendis finem non eundem intenderit summus Deus, nec omnes, quæ in nostrum victimum utcunque possunt adhiberi, constitutioni corporis ac status felicitati pariter conveniant. Nonnullas enim res in nostrum alimentum

pe.

peculiariter esse destinatas, earum sapor, odor, facilis in ventr concoctio, & corporis refectio, satis comprobant; dum aliae, quas venter difficulter digerit, multas relinquunt cruditates, faciuntque, ut homo non tam vivat quam vitam trahat; ex quo diverso victus genere varii quoque existunt mores. Docet enim experientia, quod si quis vel penuria coactus, vel avaritia ductus, duris victitet cibis, in morositatem & invidiam propendeat, ab indigestis alimentis & hinc orta humorum acrimonia eo certius repetendam, quod idem homo, mutato victus genere, caperratam frontem explicet, de pristino morum rigore sensuum remittat, & humanitatis assuescat officiis. Ferocem Spartanorum indolem nemo ignorat, nec negari forte potest, hanc qua partem a duro victus genere, & a communibus, quibus singuli cives publice utebantur, dapibus, inter quas eminuit *jusculum* eorum *nigrum*, aliis gentibus nauseam movens, sed ab incultis Spartanis inter lautias relatam, esse deducendam. Imo quantum ad indolem non hominum modo, sed aliorum quoque animalium formandam valeat victus qualitas, LYCURGUS suis ostensurus civibus, duos catulos ex eadem femella genitos, diversimode alendos curavit, alterum coctis cibis, alterum crudis occisorum ferarum visceribus; quorum in foro dimissorum ille in ollam, hic in conspectum leporem iruebat.

§. IV.

Quod inter alimenta & mores detur nexus, ex institutis quoque populi Israëlitici intelligitur, quem sicut Deus peculiariter dilexit, ita inter alias prærogativas ei leges dedit cibarias respectu alimentorum, ex regno animali petendorum. Rationem dari objectivam quorundam ciborum Israëlitis interdictorum, nemo forte negabit; quæ quo-

quoties ex sanitate conservanda peti non potest, præsumere licet, moralem & ad emendationem vitæ populi Isrælitici tendentem, talibus victus regulis inesse. De qua re satis convincimur verbis instituti Divini: *Vos, Isrælitas alloquitur, discernetis inter animal mundum & immundum, & inter avem mundam & immundam (a), neque abominandas efficietis animas vestras ullo animali, aut ulla ave, aut ullo quod premit terram, quæ discrevi vobis, ut immunda habeatis; — sed eritis mibi sancti, quia Ego sum Iehova, qui discrevi vos a reliquis populis, ut sitis mei.* Levit XX, 25. 26 Quocirca concipi non potest, quo modo per esum carnium quorundam animalium, Isrælitarum animæ Deo fierent abominabiles, & a sanctitate mortum præcepta recederent, nisi alimenta in corporum dispositionem & hinc in mores aliquem haberent influ-xum. Ad specialia descendere non licet; observabimus carnem suillam, Judæis prohibitam & eo fastidio ab illis habitam, ut mortem potius subirent, quam eam comedarent, sanitati corporis nostri ex Medicorum observationibus haud officere; nec nobis facile persuademus, ipsum, quod prætendi solet, clima reddidisse usum hujus carnis noxiun, quum aliæ nationes in vicinia Palæstinæ habitantes, sues a Judæis, qui magnos earum pascerent greges, emtas, in suum alimentum sine periculo morborum converterint. Supereft igitur, ut credamus, Deum sapientissimum propter rationes morales, nobis impervestigabiles, esum quarundam carnium Isrælitis prohibuisse. Existimat quidem illustris MICHAELIS, rationem interdicti modo nominati fuisse ex præcipua parte politicam, eo tendentem, ut Isrælitæ a vicinarum gentium consortione ac pravis moribus, qui per convivia frequenter & incipiunt & continuantur, distraherentur (b); quam vero causam minus putamus idoneam, quum copia aliarum car-

carnium, præter immundas habitas, conviviis instruendis suppeteret. Addere licet, ad peregrinos in Palæstina sedes habentes, interdictum non pertinuisse, eos autem ad eandem morum sanctitatem, ac Isrælitas, per expressam legem nec fuisse obstrictos. Specialissime etsi sanguinis & crudæ carnis, Isrælitis fuit ita interdictus, ut *bis vescens ex populo Dei exterminaretur*, Levit. XVII. 10. Quocirca quisque, vel me non monente, intelligit, sermonem heic esse de sanguine crudo, non de cocto; cuius interdicti ratio moralis videtur plana; sicut enim sensus, qui nobis inest moralis, facit, ut ad aliorum læsiones, in primis ad accepta vulnera dolore afficiamur; ita qui cruorem bibere ac crudas comedere carnes non exhorrescit, ejus sensus moralis, qui morum est principium non ultimum, ita occalluit, ut ad aliorum mala vix commoveatur; fævus igitur & crudelis evadit, eos negligens mores, qui φιλανθρωπία nituntur. Quanto magis boni periclitantur mores, si sanguinis etsi in cultu Divino adhibeatur (c)?

(a) Distinctionem animalium in *munda* & *immunda* ita explicat illustr. MICHAELIS, ut illorum carnibus vesci liceret, horum non. vid. Libr. *Mosaisches Recht*, Tom. IV. pag. 178 seqq. Attamen neque hinc, neque ex characteribus externis distinctivis, Levit. XI. 3. 4. occurrentibus, ratio appellationis plana erui potest. (b), vidi Libr. modo cit. p. m. 190. (c) vid. Libr. cit. p. m. 216. *Das Bluttrinken ist gewiss keine schikliche Ceremonie des Gottes Dienstes. Eine sanfte Sitte ist es nicht, und könnte vielleicht, oft wiederholt, ein Volk zur Grausamkeit gewöhnen, und gegen Blut unempfindlich machen; eine solche Erziehung soll die Religion den Sitten des Volks nicht geben, ja nicht einmal den Anschein haben sie zu geben.*

§. V.

Mittamus Israëlitas, & alios adeamus populos, visuri, an in his quædam occurant indicia nexus, alimentis cum moribus eorum intercedentis. Memoriae certe produnt peregrinatores, quasdam inveniri gentes, ab omni victus cultu adeo remotas, ut carnes quorumvis fere animalium sæpiissime crudas comedant. De Tartaris constat, quod carnes non tantum felium, canum, & equorum, (quorum cruda intestina inter lautiora numerant) devorent, sed sanguinem etiam eorum avide bibant. De Grœnlandis pariter legimus, quod materfamilias, cutem occisæ Phocæ detrahens, frusta carnis recentis, quin & adipis, ut cuperdias, adstantibus porrigit spectatrixibus, quæ cruoris etiam portionem hilariter bibunt (*a*). His autem barbaris dantur adhuc alii multo ferociores, scilicet antropophagi, quossum inter alios referimus Kalmuckos, qui crudas corporum humanorum partes, ephippiis alligatas secum ferunt, easque tales devorant (*b*). Alimentis horum populorum congrui quoque perhibentur mores, tales scilicet, quales sunt, qui pravæ philautiæ, stupidæ ignoraniiæ, aut necessitati Physicæ, suam debent originem. Plerumque igitur mores, vel adeo sunt simplices, ut ab eis habitibus, quibus domestica animalia, canes imprimis, assuefieri possunt, parum differant, alii vero ita efferati, quasi humanitatis sensum amiserint, quod de Antropophagis præcipue valet, in quodvis truculentia genus pronissimis. Docent quoque annales, quosdam fuisse, ferinam indolem adeo non dignatos, ut exuvias, horrendis bestiis detractas, vestimentorum loco corpori suo ita adaptaverint, ut belluam ab homine internoscere haud facile possent alii.

(*a*) vid. *Dav. CRANZII Descript. Groenlandiæ p. m. 188.*

(*b*) vid. *Cel. HYLLENI Dissert. de Antrophagis.*

§. VI.

Multum quidem, ceu modo vidimus, in mores influit alimentorum qualitas, quos eorum quantitas non minus afficit. Sicut enim omnia in hoc mundo sapientia Divina optimo dispositus ordine; ita quoque tam in cæteris negotiis, quam in cibo & potu sumendo certum observandum esse modum voluit; quem, quum bruta animantia, instinctum naturæ sequentia, raro migrant, quanto magis eum observabit homo, & eodem instinctu & insuper sana ratione ductus. *La Nature*, ita quidam ex Recentioribus scribit: *a determiné la quantité des alimens que nous devons prendre, par le degré de chaleur & la capacité de notre estomac* (a). Qui igitur non plus cibi & potus quavis vice sumit, quam corpori nutriendo & viribus reficiendis sufficiat, eos ita facile concoquit, ut nihil indigesti remaneat; quo quidem modo sanitati sua constat integritas, si ceteræ præterea regulæ Diæteticæ non negligantur; quod non quotidiana tantum experientia, sed effatum etiam Regis CYRI, si testimonium postuletur, comprobatur. Ita autem hic apud XENOPHONTEM: *Do primum operam, ut nunquam me nimium expleam, deinde ut in ventrem demissa bene digeram; hinc est, quod semper valeam* (b). Mediocritas igitur cibi & potus æquabilitatem, robur & oblectamentum in animum inducit, adeo ut homo officia sibi injuncta libenter & hilariter præstet. Quam in rem eleganter pro more suo disserit Cel. GELLERT: *Mit dem Genusse der Gesundheit sind grosse Vortheile verknüpft. Das Gefühl gesunder Kräfte giebt Mut zu Unternehmungen, erleichtert die Last der Arbeiten, macht, das wir die Gefahren nicht scheuen und unter den Hindernissen unsrer Absichten nicht zu früh ermatten. Ein heitner Geist, ein froher Mut, ein geselliges Herz sind gern Freunde der Gesundheit. Der Ge-*

Junde kann seine Wohlfart und dem Glücke der Welt mehr nützen, tausend Ungemäcklichkeiten, unter denen der kränkliche erliegt, gelassen ertragen, der Durftigkeit durch fleiss leicht entgeben &c (c). Unde apparet, causam honorum morum proximam, qua partem quidem esse hominis sanitatem, remotam autem mediocritatem, in cibo ac potu servatam.

(a) vid. Libr. *Les moeurs inscript.* p. m. 245. (b) vid. XENOPH. *Histor. Libr.* I. p. m. 32. (c) vid. *Moralische Vorlesungen*, T. I, p. m. 270, 271.

§. VII.

Sicut ad bonos placidosque mores præcipue confert mediocritas; ita eos plane pervertit immoderatus cibi ac potus usus, quod de utroque seorsim ostendemus. Si homines essent contenti aqua pura vel lacte aqua diluto, excessus quidam in potu non existere; siti enim sedata, neuter potus in palato relinquit stimulum, quo quis ad plus potandum sollicitaretur. Postquam autem hominum industria reperit artem, ex arborum fructibus & ex frumentis varia sibi parandi potulentorum genera, quibus & palatum suaviter afficitur, & calor corporis vitalis augetur, multi eiusdem non ad necessitatem, sed ad voluptatem, fruuntur. Absit, ut contendamus, potulenta hæc, rite parata, in se esse noxia, non enim eorum usum, sed abulum ulciscitur natura, modum in omnibus postulans. Bene omnino nobiscum agitur, quod spirituosa potulenta venas ingredi nequeant, quippe quæ eas ita extenderent, ut ex disrumpentur; copiose tamen sumta graviter afficiunt partes corporis & fluidas & firmas, illas inspissando, has autem rigidiores reddendo, & præmaturam senectutem ita accelerando (a). Ex his porro avide haustis in corpore oritur astus,

) II ()

æstus. & nervorum vehemens agitatio, ex qua deinceps violentæ humorum ac sanguinis commotiones existunt; unde impetuosi debacchari incipiunt affectus, contra rationis imperium se efferentes, nec hominem sui satis compotem esse sinentes. Docet igitur multiplex experientia, per frequentia vini pocula corpus debilitari, ingenii aciem obtundi, memoriam torpescere, hominem sensuum suorum impetu abripi, natura mansuetum in ferinam adeo transformari indolem, ut cum sobrius graviores haud difficulter concoqueret injurias, vino inebriatus ad liberius quodvis aliorum dictum aut frivolum gestum ita excandescat, ut contumelia, ex sua opinione accepta, sanguinis tantum lixivio ablui possit. Præcipua igitur talium helluonum cura hoc reddit, ut suæ inserviant gulæ; qui igitur alia officia vel præpostere vel negligenter præstant. Hoc vinolenti furoris impetu actus ALEXANDER, geniales mensas propinquorum & amicorum sanguine adspersit, & quem non conferta toties cum Barbaris prælia, non viarum ac tempestatum incommoda, non fluminum & marium ingens vastitas, non ipsa rerum natura frangere potuit, illum invictum Herculeus fati Scyphus suffocavit. Maxime vero in quavis libidines despumat vinolentia; quare etiam VALERIUS MAXIMUS observavit: *Proximum a Libero Patre intemperantiae esse gradum ad venarem inconcessam (b), & veteres perhibuerunt poetæ: Ulyssis socios per Circæa pocula in belluas fuisse commutatos.*

(a) Vids Dan. LANGHANS Libri, von den Lästern, die sich an der Gesundheit der Menschen selbst rächen u. s. w. iii. p. 12. seq. (b) Libr. 2. Cap. I.

§. VIII.

Sanæ etiam corporis constitutioni & bonis proinde moribus præcipue officiunt superfluæ ciborum strues. rariorūque epularum ambitiosa affectatio. Stomachus enim alimentorum diversissimorum copia iterum iterumque obrutus, suo amplius muneri vel rite non vacat, quo casu multa relinquuntur indigesta, quæ tormina excitant, externis tormentis saepe acutiora, vel si assumtas aliquamdiu concoquit dapes, corpus evadit crassum & obesum, atque naturalis membrorum agilitas præ pinguedine imminuitur. Hinc oritur torpor, qui facit, ut gulosi in somnum nimis propendeant, non noctes solum, sed magnam quoque diei partem ei impendentes. Corpore autem per ingluviem ita male affecto, animus etiam suo veluti fulcro destitutus, sensim sensimque ita languescit, ut resurgere & ad industriam se accingere homo negligat, satis habens, si a malis abstineat actionibus, officiis, quorum præstatio curas & labores postulat, aliis, quibus suam curare cuticulam fortuna denegavit, relinquens. Longius adhuc frequentium comedationum serpit malum, quod non solum impedimento est in officiis præstandis, sed bonos insuper mores valde corrumpit. Ex alimentis enim opipare paratis & copiose ingestis vehemens in sanguine & aliis fluidis partibus oritur motus, qui affectus excitant, animi & corporis facultates quasi sufflaminantes, novum ac naturæ ignorantum habitum inducentes, hominemque ita corripienes, ut in foedissimorum vitiorum devia eum trahant præcipitem. Incestæ præcipue mentis libido & petulans protervitas sagina corporis augetur; stimulant enim lumborum ex copioso & nimis condito cibo humores, unde affecta tentigine natura in venerem pru-

prurit ardenter. Ab alia rursus parte cernere licet quos-dam, exquisito victus generi tantum statuentes pretium, ut, conscientiæ suæ mortis haud reformidantes, in munieribus suis venales se præbeant, ac omnia in suum vertant quæstum, ne luxuriæ fons aliquando exarefcat, & suæ gulæ deesse cogantur. Si vero periculum subruti census certum immineat, vitæ fruitionem consuetis fercularum apparatibus postponentes, suum fatum nefariis anteverunt modis (*a*). Imo dantur Eruditij, qui ex diversis alimentorum generibus, quibus aliæ aliæque Nationes vivit, diversos earum mores & characteres, rationibus valde probabilibus nixi, deducere satagunt (*b*). Sed plura, ad præsentis argumenti illustrationem pertinentia, in medium afferre, rerum mearum habitus non permittit.

(*a*) *Vid. MICHAELIS Mosaïsches Recht Tom. VI. §. 272,*
p. m. 13. (b). in hac re præcipue consulatur Dan.
LANGHANS in Libro. mem. p. 133. seq.

S. D. G.